

Peer-review- proces: van manuscript tot publicatie

P. N. VAN HARTEN

Het Tijdschrift voor Psychiatrie (TvP) is een tijdschrift met *peer review*, wat inhoudt dat elk gepubliceerd artikel beoordeeld wordt door deskundige referenten (reviewers). De achterliggende gedachte van peer review is dat wetenschap het meest tot bloei komt in een omgeving van ongecensureerde kritiek (Rennie 2003a). Voor een wetenschappelijk tijdschrift is een peer-reviewsysteem noodzakelijk (International Committee of Medical Journal Editors 2007). Hoewel het systeem al honderden jaren bestaat, werd peer review pas na de Tweede Wereldoorlog breed geïnstitutionaliseerd en tegenwoordig is het gemeengoed bij vrijwel elk wetenschappelijk blad (Rennie 2003a). In dit redactioneel wil ik verschillende aspecten van peer review belichten en toekomstige ontwikkelingen schetsen.

STAPPEN IN HET REVIEWPROCES

Het reviewproces kent verschillende stappen. Na inschrijving beoordeelt men op het redactie bureau of het manuscript voldoet aan de richtlijnen (zie www.tijdschriftvoorpsychiatrie.nl). Daarna besluit de hoofdredacteur op basis van de inhoud of het naar referenten wordt gestuurd. Soms wordt een manuscript, na overleg met een lid van de kernredactie, niet in het reviewproces opgenomen, bijvoorbeeld omdat het geen wetenschappelijk artikel is. Bij het merendeel van de artikelen kiest de hoofdredacteur twee referenten, van wie er ten minste één afkomstig is uit de redactie en indien nodig een methodoloog als extra referent (zie het colofon). Bij de selectie van externe adviseurs baseert de redactie zich op expertise en eerdere ervaringen.

Het doel van het reviewproces is om de hoofdredacteur te helpen bij een kwalitatief zo hoogwaardig mogelijk besluit over acceptatie, revisie of afwijzing. Soms is er een discrepantie tussen de referenten: de ene pleit voor afwijzing, terwijl de andere er na enige revisie wel een publicabel artikel in ziet. Grote discrepanties zijn de afgelopen drie jaar 25 maal (op ongeveer 340 artikelen) voorgekomen. Bij discrepanties vragen wij veelal een lid van de kernredactie om advies.

ENKELE CIJFERS

Uit onderzoek bij adviseurs voor het *American Journal of Public Health* blijkt dat een referent gemiddeld 2,4 uur kwijt is aan de beoordeling van een manuscript en het gemiddeld 3 tot 4 weken duurt voor een beoordeling binnen is (Yankauer 1990). Een gemiddelde is voor de auteur echter minder van belang omdat deze veelal pas bericht krijgt als alle beoordelingen binnen zijn.

Bij het TvP proberen wij het proces zo snel mogelijk te laten

verlopen door onder meer een zorgvuldige selectie van referenten en gebruik van een elektronisch systeem ('workflow-managementtool') om het hele proces te bewaken. Overigens zit er vaak veel vertraging in de stap daarna, de revisie van het manuscript door de auteur.

WAT BEWEEGT REFERENTEN?

Een interessante vraag is waarom referenten bereid zijn om hun kostbare tijd te steken in artikelen van anderen, zonder dat zij daar een financiële vergoeding of een auteurschap voor terugkrijgen. Als ik daarnaar vraag, zijn de motieven verschillend: 'invloed uitoefenen op het veld', 'zien waar collega's mee bezig zijn', 'eerder op de hoogte zijn van nieuwe ontwikkelingen', 'inspiratie opdoen', 'belang hebben bij het tijdschrift' en 'het een eer vinden om gevraagd te worden'. Ook spelen soms argumenten zoals 'andere auteurs helpen bij het verbeteren van een artikel' of 'iets terug willen doen'; immers, anderen hebben ook belangeloos hun artikelen beoordeeld.

Al die inspanning dient er primair voor om de hoofdredacteur te helpen een beslissing te nemen, maar helpt ook vaak de auteurs om het manuscript te verbeteren (Pierie e.a. 1996).

AFWIJZING

Afwijzing is een van de mogelijke uitkomsten van het proces en het percentage afgewezen artikelen wisselt sterk per tijdschrift. Voor het TvP ligt het over de afgelopen drie jaar op 25-30% (zie voor meer cijfers het jaarverslag over 2006 op www.tijdschriftvoorpsychiatrie.nl).

Toptijdschriften (zie voor de impactfactoren: www.psychiatrie-net.nl, in de rubriek tijdschriften) plaatsen maar een klein percentage (soms < 10%) van alle aangeboden artikelen. Verwerking van alle uiteindelijk niet geaccepteerde artikelen vergt een enorme tijdsinvestering van een redactie. Byrne (2000) onderzocht de belangrijkste redenen voor afwijzing in algemene toptijdschriften. Achtereenvolgens waren dat een gebrekkige studieopzet, conclusies die niet gebaseerd zijn op de data en triviale resultaten. Vaak maakten de referenten ook opmerkingen over een te wijldropige stijl. Voor het TvP is het niet systematisch onderzocht, maar mijn indruk is dat deze redenen inderdaad frequent vóórkomen. Daarnaast maken referenten bij overzichtsartikelen vaak opmerkingen over de wijze waarop de literatuur geselecteerd is. Ook compacter schrijven is vaak een advies; bedenk daarbij dat een zin pas af is als er niets meer uit weggelaten kan worden.

LITERATUUR

- Byrne, D.W. (2000). Common reasons for rejecting manuscripts at medical journals: a survey of editors and peer reviewers. *Science Editor*, 22, 39-44.
- Godlee F. (2002). Making reviewers visible: openness, accountability, and credit. *JAMA*, 287, 2762-2765.
- International Committee of Medical Journal Editors. Uniform requirements for manuscripts submitted to biomedical journals: writing and editing for biomedical publication. (update oktober 2007). Op www.icmje.org; Nederlandse vertaling: <http://www.ntvg.nl/images/Vancouver.pdf>.
- Martyn, C.N. (2003). Peer review: some questions from Socrates. In F. Godlee & T. Jefferson (Red.), *Peer review in health science* (2de druk). (pp. 322-328). London: BMJ Publishing Group.
- Pierie, J.P.E.N., Walvoort, H.C., Overbeke, A.J.P.M. (1997). De invloed van peer review en redactionele bewerking op de kwaliteit van oorspronkelijke stukken in het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde; beoordeling door lezers. *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*, 141, 42-7.
- Rennie, D. (2003a). Editorial peer review: its development and rationale. In F. Godlee & T. Jefferson (Red.), *Peer review in health science* (2de druk). (pp. 1-14). London: BMJ Publishing Group.
- Rennie, D. (2003b). Misconduct and journal peer review. In F. Godlee & T. Jefferson (Red.), *Peer review in health science* (2de druk). (pp. 118-130). London: BMJ Publishing Group.
- Smith R. (2003). The future of peer review. In F. Godlee & T. Jefferson (Red.), *Peer review in health science* (2de druk). (pp. 329-346). London: BMJ Publishing Group.

KRITIEK

Het reviewproces krijgt ook veel kritiek. Vaak worden dan voorbeelden genoemd van referenten die een manuscript voor andere doeleinden gebruiken, bijvoorbeeld om zelf een artikel te schrijven 'geïnspireerd' op het te beoordelen manuscript (Rennie 2003b). De grens tussen plagiaat en eigen werk vervaagt daarmee. Hoe vaak dit voorkomt, is niet bekend en is lastig te onderzoeken omdat nu eenmaal meerdere onderzoeksgroepen met hetzelfde onderwerp bezig zijn. Een ander kritiekpunt is de anonimiteit van de referenten: deze kan als unfair beleefd worden en als strijdig met de uitgangspunten van wetenschap, die gebaseerd zijn op een open discussie en onderling vertrouwen.

Verder blijkt dat veel artikelen na een of meer afwijzingen toch geplaatst worden in een van de 3000 (!) biomedische tijdschriften, hetgeen vragen oproept over het nut van al het werk (Martyn 2003). Immers, meerdere afwijzingen betekent dat een substantieel aantal adviseurs hun vaak schaarse tijd geïnvesteerd heeft, maar ook dat werk dat blijkbaar door meerdere referenten als niet publicabel beschouwd werd, toch in druk verschijnt.

Een ander nadeel van peer review is de enorme tijdsinvestering van vaak zeer druk bezette wetenschappers. De Nobelprijswinnaar Leo Szilard grapte ooit dat in de toekomst wetenschappers voor 100% bezig zullen zijn met beoordelen van andermans werk.

DE TOEKOMST VAN PEER REVIEW

Sommigen beweren dat peer review in de huidige vorm binnen afzienbare tijd zal verdwijnen, niet alleen vanwege de reeds genoemde bezwaren, maar ook omdat het systeem te traag, te subjectief en te gevoelig voor bias zou zijn (Smith 2003). Er zijn aanpassingen voorgesteld zoals het opheffen van de anonimiteit van peer review (Godlee 2002). Een ander initiatief is om na publicatie van het artikel lezers te stimuleren om elektronisch te reageren. De BMJ doet dit en dat geeft soms een uitgebreide en heftige discussie.

Een nieuwe ontwikkeling is het ontstaan van uitsluitend online beschikbare tijdschriften. Een van de belangrijkste is de Public Library of Science (www.plos.org), een non-profitorganisatie van artsen en wetenschappers met als leidraad vrije toegang tot de wetenschappelijke en medische literatuur. Twee van hun internettijdschriften, *PLOS Biology* en *PLOS Medicine*, hebben hoge impactfactoren. *PLOS Medicine* is zelfs het vijfde tijdschrift achter respectievelijk *The New England Journal of Medicine*, *The Lancet*, de *JAMA* en de *Annals of Internal Medicine*, en is daarmee een serieuze kandidaat geworden voor auteurs die hun onderzoek in een hoog tijdschrift willen plaatsen.

De mogelijkheden van onlinetijdschriften zijn enorm en ze vergen een fractie van de kosten die andere tijdschriften maken. Zo kunnen internettijdschriften eenvoudig gebruikmaken van kleurafbeeldingen, filmpjes, interactieve communicatie en hyperlinks naar andere referenties, richtlijnen of relevante websites, wat voor reguliere tijdschriften onmogelijk of te kostbaar is. Internet is een van de meest open bronnen van informatie en geeft ook nieuwe mogelijkheden om het reviewproces te wijzigen.

Voorspellen is vrijwel onmogelijk, veelal kun je voorspellen dat niet gebeurt wat je voorspelt. Echter, als ik een poging mag doen hoe internet het reviewproces zal gaan veranderen, dan is de volgende vorm voor bepaalde artikelen denkbaar. Een ingezonden artikel dat door de hoofdredacteur geschikt bevonden wordt voor het internettijdschrift, wordt rechtstreeks geplaatst. De gemeenschap die betrokken is bij het onderwerp kan er dan online op reageren en auteurs kunnen daar weer op reageren en eventueel hun artikel aanpassen. Een dergelijk systeem bestaat al bij bijvoorbeeld de online-encyclopedie Wikipedia (www.wikipedia.nl). Dat maakt het reviewproces zichtbaar en ook de gevolgen ervan voor het artikel. Daarnaast kan de lange tijdspanne tussen inzenden van een artikel en de uiteindelijke publicatie, een bron van grote frustratie voor veel auteurs, vrijwel verdwijnen.

In een dergelijk transparant reviewproces werken klinici, wetenschappers en zeer waarschijnlijk ook patiënten gezamenlijk aan verbetering van de zorg. Wat een mooie toekomst!

Yankauer, A. (1990). Who are the peer reviewers and how much do they review? *JAMA*, 263, 1338-1340.

AUTEUR

P. N. VAN HARTEN is hoofdredacteur van het *Tijdschrift voor Psychiatrie*.

Correspondentieadres: Symfora groep, locatie Zon & Schild, Postbus 3051, 3800 DB Amersfoort.

E-mail: pn.van.harten@symfora.nl.

TITLE IN ENGLISH The review process, from manuscript to paper

50 jaar Tijdschrift voor Psychiatrie!

In 2008 bestaat het *Tijdschrift voor Psychiatrie* 50 jaar. Dat is een respectabele leeftijd voor een wetenschappelijk tijdschrift en wij besteden er uitgebreid aandacht aan. Er komt, in navolging van het zilveren nummer bij het 25-jarig bestaan, dit jaar een gouden nummer uit. Hierin zullen prominente auteurs hun visie geven op de veranderingen gedurende de laatste 25 jaar in bepaalde gebieden van de psychiatrie. Tevens komt er een groot feest waarbij alle oud-redactieleden uitgenodigd zullen worden.

Als cadeau voor de lezers willen wij alle nummers van het TvP vanaf het eerste nummer in 1958 op het web zetten.

Ten slotte wil ik stilstaan bij de wijzigingen in de redactie. Ten eerste het vertrek van Bernard Sabbe per 1 januari 2008. Bernard was lid van de kernredactie en had de functie van boekenredacteur. Het was een functie die bij hem paste gezien zijn enorme belesenheid en liefde voor boeken, en zijn zuivere gevoel voor taal. De centimeters dikke juli- en decembernummers waren grotendeels zijn werk en zijn laatste 'wapenfeit' zijn de kleurenafbeeldingen van de boeken naast de recensies. Bernard heeft vele andere functies, onder meer voorzitter van de Vlaamse Vereniging voor Psychiatrie en hoogleraar in Antwerpen, maar bovenal is hij een warm mens met een ontwapenende vorm van humor. Ik zal hem missen.

Ik wil ook vier nieuwe redacteuren verwelkomen die in de loop van 2007 bij de redactie zijn gekomen: René Keet, verbonden aan GGZ Noord-Holland Noord te Alkmaar; Geert Dom, werkzaam bij PC Broeders Alexianen, sector Verslavingsbehandeling te Boechout; Moniek Thunnissen, op dit moment de enige vrouwelijke A-opleider in Nederland en werkzaam in GGZ Westelijk Noord-Brabant; en Rudi Vermote, psychoanalyticus en werkzaam in het Universitair Psychiatrisch Centrum te Kortenberg. Ik heet hen van harte welkom en wens hun en alle lezers een goed 2008.

P.N. VAN HARTEN, hoofdredacteur